DE CONSTITUTIONEEL.

NIEUWE 'SGRAVENHAAGSCHE COURANT.

N°. 55. **Zondag 2 Maandag 3 December.** **1855.**

Uitgever : **C. H. SUSAN, Jr.**, te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten : **M. Schooneveld & Zoon**, te Amsterdam.
Brieven **franco** aan het Bureau : Jan-Hendrikstraat, N°. 259, te 's Gravenhage.

Deze Courant verschijnt alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.
Abonnementsprijs voor 3/m. **ƒ 4.50**; franco per post **ƒ 5.50**.
Advertentiën van 1—6 regels **ƒ1**. Voor elken regel meer **15 cents**; behalve **35 cents** zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijk en overlijden worden geplaatst tegen betaling van **ƒ1**, het zegelgeld daaronder begrepen.

Nederland, buiten 's lands beoordeeld.

(Vervolg der beschrijving van den heer Esquiros).

IV.

Wij hebben tot dusverre in breede trekken de geschiedenis der rivier-overstroomingen geschetst; er bestaat voor Nederland een nog vreesselijker vijand: de zee. De Rijn en de Maas hebben veelmalen dit land verwoest; doch even als de Nijl, brengen deze uit hunne oevers getreden stroomen vruchtbaarheid te midden der vernieling. Dit is het geval niet bij de overstroomingen door de zee: deze laten niets achter dan onvruchtbaarheid, en dood. Wij hebben gezegd, dat in zijne worsteling met den Oceaan, de Rijn overwonnen schijnt te zijn: de nederlagen van den stroom kunnen worden bewezen door de verheeringen, die de zee op den Nederlandschen bodem maakt. Thans moeten wij onze aandacht vestigen op deze voortschreden van de zee.

Dat de oorspronkelijke gedaante van Nederland in den loop der eeuwen veranderd zij; dat door het gedurig, onophoudelijk indringen der zee de omtrek dezer landstreek meer en meer beperkt zij geworden, ziedaar eene daadzaak, waarvan zoowel twijfelachtige verhalen als stellige oorkonden getuigen. Er bestaat eene oude overlevering, die wil, dat men in lang geleden tijden, de kusten van Engeland van de Hollandsche kust hebbe kunnen zien. Eene der aanmerkelijkste veranderingen welke een gedeelte van de Nederlanden zou hebben ondergaan, moest volgens eenige aardkundigen in betrekking staan tot den zwaren vloed, die, zoo men zegt, Groot-Brittannie van het vaste land afscheurde. Men begrijpt inderdaad dat, toen eenmaal de landtong verbroken was, die zich tusschen Dover en Calais uitstrekte, de zee, langs de oude kusten van Batavia henen schurende, die zeer moet hebben beschadigd.

Wij zullen niet staan blijven bij die min of meer fabelachtige verhalen, bij die vloeden, die geheel denkbeeldig zijn, of ten minste over welker dagteekening de geleerden het niet eens kunnen worden; er bestaat eene andere soort van meer zekere gedenkteekenen, die bewijzen dat de natuurlijke gesteldheid van het land veranderd is sedert tijdperken, die betrekkelijk tot lateren tijd behooren. Het is voldoende met oplettendheid de zuidkust van Holland gade te slaan, om met eigen oogen te oordeelen over den omvang der veranderingen, die in den vorm der Delta hebben plaats gegrepen. Dat naakte strand, dat zich van Ostende tot Haarlem, en van Haarlem tot aan den Helder uitstrekt; die duinen, door den golfslag ondermijnd; die zandbanken, van elkaâr gespleten, dat alles draagt de sporen der verwoestingen, die de Oceaan heeft aangerigt. In de maand Maart (dat is hier de stormmaand) hebben wij op verscheidene punten de kusten van Holland zien geesselen en schokken door de woede der baren, die door eenen hevigen westewind werden opgejaagd: het scheen of de aarde zou verzinken. Het is ongelukkig maar al te waar, dat de bolwerken, die tegen de golven zijn opgerigt, de eene voor de andere na, op meer dan een strand, sedert geschiedkundige tijden, zijn bezweken. Geheele duinschakels zijn verslonden; dit verlies vertoont zich onophoudelijk al meer en meer, en reeds kan men als den dag vooruitzien, waarop deze natuurlijke borstwering door een dijk zal moeten vervangen worden. Het is slechts aan kunstmatige wallen te danken, dat meer naar het noorden eenige gedeelten zich staande hebben kunnen houden tegen de aanbotsende krachten der zee, en nog zinken die steenen werken op vele plaatsen in. Hollands gedaante alleen is in tegenspraak met die der andere delta's, en bewijst daardoor reeds eene langzame, maar gedurige verandering. Drie stroomen, zoo als de Rijn, de Maas en de Schelde, die gezamenlijk hunne wateren bijna op hetzelfde geographische punt uitstorten, moeten eertijds in de zee een voorgebergte of ten minste eene landtong hebben uitgestrekt, gelijk aan die, welke de Mississippi vormt. Nu zoekt men in onze dagen te vergeefs naar dit voorgebergte: de omtrekken van Holland zijn integendeel ingezakt, naar binnen gedrongen, vernauwd; zij beschrijven eene gebogene lijn, doen duidelijk eene uitholling zien onder het beukend geweld der golven.

De zee vernielt de Hollandsche kusten, dat is eene bewezene daadzaak; het oog kan, langs zandheuvels henen, dit treurige en stilzwijgende verdelgingswerk gadeslaan; maar er bestaan meer onwederlegbare getuigen van die eeuwigdurende overstrooming. Te Katwijk, het visschersdorp, waarvan wij spraken, hebben wij, digt bij de plaats waar de Rijn door heerlijke kunstwerken ondersteund, in zee uitloopt, bij laag water de grondslagen gezien van een Romeinsch kasteel (het huis te Britten) dat den mond des strooms beheerschte, in een tijd, toen de Rijn nog jong en krachtig zich zelve naar den Oceaan droeg. Dit is een klaarblijkelijk bewijs dat de bodem ingekrompen is; maar het is niet het eenige. Men heeft de herinnering behouden van een oud bosch, dat eertijds Zuid-Holland bedekte en dat zich zelfs zeer ver naar het noorden uitstrekte; de omgeslagen boomen, die men in de veenen, anderhalf uur van de kust verwijderd, vindt, zijn naar alle waarschijnlijkheid de lijken van dit voormalige woud, dat door wind of overstroomingen ontvolkt, door de bijl ter neêr geveld is geworden. Alles brengt tot de gissing, dat deze reuzen van den Noordschen plantengroei zich verhieven op gronden, die toen van de kust verwijderd waren. Deze gissingen rusten op zekere stellige daadzaken. Vele veengronden, die uit zoet water zijn voortgekomen, worden thans en in het bijzonder aan den kant der Zuiderzee onder het vlak der zee gevonden. De geheele tegenwoordige aanblik der Delta toont dus uitgebreide en diep gaande omwentelingen aan. Een deel dezer veranderingen heeft bijna zonder onheilen plaats gehad; bij andere gelegenheden is de mensch niet alleen toeschouwer, maar ook deelgenoot geweest van dit groote drama der natuur. De vroegere bewoners van Nederland zijn bij duizenden omgekomen te midden der inwendige oorlogen van land en zee. De bodemschokkende gebeurtenissen, waarin steden, dorpen, geheele bevolkingen gewikkeld zijn geweest, leveren sedert de Romeinsche jaartelling de stof tot eene geschiedenis, die droevige waarheid bevat, en waaraan noch dagteekeningen, noch het verhaal der tijdgenooten ontbreken. Nederland, dit uitgestrekte vlot, drijvende op de golven der Noordzee, zag dikwijls zijne zijden door den storm verscheuren, die haar een deel zijner bewoners, zijner kudden, zijner rijkdommen ontrukte.

Ten tijde der Romeinen bestond er eene zeer vruchtbare vlakte, dáár waar de Eems zich met drie armen in zee stortte.

Deze lage streek vormde in het noordoosten aan den kant van Emden een schiereiland.

In 1277 verwoestte eene overstrooming vooreerst een gedeelte van het schiereiland: drie-en-dertig dorpen vergingen. Uit dezen inham is de *Dollard* ontstaan, die waarschijnlijk zoo genoemd is om de hevigheid van den schok, de »dolle grimmigheid der wateren« uit te drukken, die de natuurlijke bolwerken verbraken, en der golven den doortogt openden. Andere overstroomingen volgden op verschillende tijdstippen in den loop der XVe eeuw. In 1507 was slechts een gedeelte van Torum, eene aanzienlijke stad, staande gebleven: het overblijfsel dezer stad werd, in spijt van de oprigting van dijken en de beteugeling der rivieren, eindelijk weggespoeld; vijftig monniken-kloosters verdwenen, door de baren verzwolgen en weggevaagd.

Eene der gedenkwaardigste ondernemingen van de zee is nog die, welke op 18 November 1421 uitbarstte. Op eene verzameling van eilandjes door de zandbanken der Maas gevormd, verhieven zich twee-en-zeventig dorpen: in een oogenblik werden de zandgronden in eene waterwoestenij herschapen. De vloed had eene sluis doen springen bij Wieldrecht, waarvan slechts de naam is overgebleven. Vijf-en-dertig dorpen waren onherroepelijk verloren: men heeft er geen spoor van kunnen ontdekken, zoo niet een ouden, somberen, eenzamen toren, *het huis te Merwede* genaamd. Later herstelde men, ten einde de plaatsen te bepalen, waar het den visschers vergund was hunne netten uit te werpen, bij gissing den loop der rivier, de oude Maas, die het land vóór de oude waterzetting doorstroomde. Zoo in het water te zoeken waar eene rivier was, welk somber en bijbelsch beeld van den zondvloed! De plaats, waar de dorpen vernield zijn, draagt nog den naam van de *Biesbosch*.

Allen, die 's Gravenhage gezien hebben, kennen het dorp Scheveningen, waarheen een der aangenaamste wandelpaden leidt, dat men zich verbeelden kan. Scheveningen lag eertijds op een afstand van de zee; nu raakt het de kust. In 1570 is de helft van het oude dorp onder de golven verdwenen. De tegenwoordige kerk, wier liefelijk klinkend klokje der zee om genade schijnt te smeeken, werd midden onder de zandheuvels opgerigt, om er eene te vervangen, die twee duizend passen verder op de kust, in het middelpunt van het toenmalige dorp was gebouwd, doch die tot bouwvallen geslagen werd. Verderop, naar den kant van Katwijk, een ander visschersdorp, had de zee in vijftien jaren, en dat in de XVIIde eeuw, tachtig huizen doen verdwijnen. Er waren twee straten geweest, die men zocht en niet meer vond. Wij zullen deze al te lange droevige geschiedenis bekorten. Zij, die gelooven dat onze planeet in het water moet vergaan, zullen in de treurige jaarboeken van Holland een voorsmaak van hunne onheilspellende voorzeggingen vinden. Dáár heeft de mensch van eeuw tot eeuw den grond aan zijne voeten voelen ontzinken; hij heeft de afgronden van den Oceaan zien oprijzen boven de bloeijendste landstreken, en ze zien wegvagen als de golf, die het zand wegspoelt.

De Latijnsche schrijvers maken geheel geen melding van de uitgestrekte golf, waardoor de zee heden ten dage zoo diep in de Nederlanden doordringt. Vele verhalen duiden integendeel aan, dat Friesland door het vaste land aan Holland verbonden was. Er bestaat eene kaart van 1584, waarin de vervaardiger, Abraham Ortelius, den vroegeren vorm van het land herstelt, zoo als die, volgens het getuigenis der geschiedschrijvers, was vóór dat de Zuiderzee bestond. Daar breidde zich eene wijde landstreek uit, van vele binnenlandsche meeren doorsneden; het aanmerkelijkste dezer meeren was het meer Flevo, waarvan Tacitus spreekt. Het meer was, volgens Pomponius Mela, ontstaan door de overstroomingen van den Rijn. Het werd doorstroomd door eene rivier van denzelfden naam (Flevo), die in zee uitliep. Op zekeren dag welde de Oceaan vooruit, groef eene lengte en vereenigde zich met het meer Flevo; door dezen bondgenoot versterkt, drong de vijand onweêrhouden in het binnenste van het land door. De reeks van overstelpingen, waardoor een groot gedeelte van het grondgebied in eene golf is veranderd geworden, begonnen en eindigden met de XIIIde eeuw. Stellige oorkonden, zoowel als beschrijvingen, opgesteld door de bewoners der naburige gewesten, die getuigen en tijdgenooten van het onheil waren, laten geen twijfel over nopens de latere vorming van de Zuiderzee. Door telkens herhaalde invallen van den Oceaan is eene onmetelijke streek laag land verzwolgen. In het jaar 1205 maakte het eiland, dat thans Wieringen heet en ten zuiden van Texel gelegen is, nog een deel van het vaste land uit; het werd daarvan afgescheurd door vele overstroomingen, wier dagteekening men kent: in 1251 was de afscheiding voltooid. Door deze eerste vorderingen aangemoedigd, wierp zich de zee op eene vruchtbare, welvarende en volkrijke landengte, die zich ten noorden van het meer Flevo, tusschen Stavoren en Medemblik, uitstrekte: omstreeks het jaar 1282 was deze geheele streek vernield. Het is onmogelijk zijne blikken te laten weiden over de kusten der Zuiderzee, die zomers zoo schoon en vaak zoo kalm zijn, zonder te denken aan de rampen, aan welke deze zee haren oorsprong wijt, aan de bloeijende steden, die onder hare golven begraven zijn.

(Vervolg hierna.)

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Hoewel in staatkundige kringen nog van vrede gesproken wordt, begint men daaraan echter gaandeweg minder geloof te hechten.

Bovendien doen zich ook eenige verschijnselen op, welke duidelijk doen zien, dat van den kant der betrokken regeringen weinig vertrouwen bestaat op een ophanden zijnde vrede. Zoo meldden wij reeds gister, dat het Engelsche kabinet het Parlement volmagt zal vragen tot het sluiten eener leening van meer dan 25 millioen ponden sterling.

De *Invalide Russe* deelt ook in zijn nommer van 10/22 November eene dagorder mede, door Keizer Alexander tot zijn leger in de Krim gerigt: een stuk, dat geen bewijs geeft van buitengewoon vertrouwen op eene spoedige minnelijke schikking. De Keizer geeft daarin zijne tevredenheid te kennen over het leger in de Krim. Verder zwaait hij aan de troepen dank toe voor de diensten, die zij aan het vaderland bewezen, en de dapperheid, die zij aan den dag gelegd hebben: eene dapperheid, die hem ten waarborg strekt, dat de roem der Russische wapens gehandhaafd zal blijven; dat de zucht van zijn leger, om zich op te offeren voor het geloof, zijn Keizer en het vaderland, geene perken kent.

Tot dusverre is van de troonrede, welke de Koning van Pruissen uitsprak bij gelegenheid der opening van de Kamers, niets meer bekend dan hetgeen wij daaromtrent gister reeds meldden. Daaruit blijkt reeds genoegzaam, dat 't het stellige voornemen van Pruissen is om in zijne tot dusverre gevolgde houding hoegenaamd geene verandering te brengen. Hierdoor worden alle geruchten gelogenstraft van hen, die beweerden dat Pruissen genoopt was zijn afzonderlijk standpunt te betreuren.

Met de overland-mail verneemt men, dat de bondgenooten, op de door Rusland bezette Kurile-eilanden (boven Japan) geland zijn en er de Fransche en Engelsche vlaggen geplant hebben.

GROOT-BRITTANNJE.

De Koning van Sardinie is den 30 Nov. te Londen aangekomen en heeft zich onmiddelijk met prins Albert, die hem aan het station afwachtte, naar het kasteel van Windsor begeven.

— De *Times* behelst een uitvoerig betoog betrekkelijk den staat van den krijg, waarin de nadeelen, die Rusland geleden heeft, zeer worden uitgemeten en gezegd, dat dit alles nog niets is bij hetgeen Rusland in het aanstaande jaar kan te wachten staan. Het blad wijst er bij op de beweging, welke zich thans onder de Cirkassische stammen vertoont, op de krijgsverrigtingen, welke in het aanstaande voorjaar in Bessarabie zullen geopend worden en op het gevaar, dat 60,000 man in het Noorden de oude grenzen in Finland hernemen.

Het blad schetst de gevolgen, die de onafgebroken ligtingen in Rusland moeten hebben, de middelen van aanval, waarover de bondgenooten beschikken en het vast besluit, door hen genomen, om in het volgende jaar met meerder kracht dan ooit op te treden, ten einde het doel van den krijg te bereiken. Engeland vooral, besluit dit blad, is gehouden dat te doen, ten einde de soort van achteloosheid in den beginne goed te maken en een zekeren vrede te erlangen.

Een ander onzer voornaamste dagbladen ontkent wel dat van het Hof van Petersburg vredesvoorstellen uitgegaan zijn, maar het gelooft echter wel dat van den kant der Duitsche Staten en van Belgie eene poging tot uitlokking van onderhandelingen is aangewend, en dat die mededeelingen een hoofdonderwerp der beraadslagingen van den Engelschen Kabinetsraad tusschen nu en Kersmis zullen uitmaken. Aan die beraadslagingen zullen al de Kabinets-ministers deelnemen. Minder benieuwd is men echter naar den uitslag hiervan, in de genoegzaam zekere overtuiging, dat de tijd voor den vrede nog niet gekomen is, dan naar den stand onzer betrekkingen met Oostenrijk, die dagelijks ingewikkelder en minder voldoende schijnen te worden.

DENEMARKEN.

Generaal Canrobert heeft den 29 Kopenhagen verlaten, om zich naar Kiel te begeven, en dan naar Frankrijk terug te keeren. Dan eerst zal men met eenige zekerheid het wezenlijk doel zijner reis bij de hoven van Zweden en Denemarken leeren kennen. Alvorens Kopenhagen te verlaten heeft de generaal, die reeds te Stockholm door Koning Oscar met het grootkruis der Seraphijnen-orde begiftigd werd, van Koning Frederik VII dat van den Olifant ontvangen.

PRUISSEN.

Ten einde bij de heerschende schaarschheid en duurte der levensmiddelen het vernielen van granen en aardappelen door de branderijen zoo veel mogelijk te beperken, heeft de Pruissische regering bij besluit van den 26 Nov. bepaald dat, van den dag der bekendmaking van dat besluit af, tot nadere beschikking, bij den uitvoer van binnenl. gedistilleerd geen teruggave van den accijns meer zal worden verleend.

NOORD-AMERIKA.

Volgens de berigten van de New-Yorksche graanmarkt van den 19en Nov. bleef de aanvoer van graan en meel zeer ruim. Dientengevolge was de prijs van tarwe en meel weder gedaald; de eerste 3 en de tweede 1½ schilling per quarter. Ook waren de kosten voor het overzenden van broodstoffen naar Europa verminderd, daar de scheepvracht ½ tot 1 schilling per vat gedaald was. De groote hoeveelheden tarwe, die een New-Yorksch handelshuis in het Westen der Unie deed opkoopen, werden gezegd bestemd te zijn voor de Fransche en Engelsche regeringen.

LATERE BERIGTEN.

Kopenhagen, 28 Nov. Het Rijksgeregtshof heeft den aanvang van het eigenlijk geding tegen de gewezen ministers op 15 December bepaald.

Stockholm, 27 Nov. Men verzekert dat de regering aan hare gezanten eene mededeeling heeft gerigt, betrekkelijk de zending van generaal Canrobert, en daarin weêrspreekt, dat die zending een staatkundig doel heeft gehad; er is dus geene quaestie van het sluiten eener overeenkomst, zoo als verhaald werd.

Petersburg, 26 Nov. Heden heeft de plegtige verloving plaats gehad van Z. K. H. den Grootvorst Nicolaas, broeder des Keizers, met H. H. de Prinses van Oldenburg, dochter van den Prins van Oldenburg (zoon van de Grootvorstin Katharina, tweede gemalin van Z. M. den Koning van Wurtemberg).

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN ZATURDAG, 1 DECEMBER.

Aan de orde van den dag is de voortzetting der beraadslagingen over hoofdstuk V (Binnenlandsche Zaken) der Staatsbegrooting voor 1856.

Afdeeling VIII (Kunsten en Wetenschappen) geeft tot geene algemeene beraadslagingen aanleiding.

Achtervolgens worden zonder discussie *aangenomen* de artt. 97—121 dezer afdeeling.

Art. 122 (voortzetting en voltooijing van het onderzoek naar de geologische gesteldheid van Nederland, enz.) De heer SLOET TOT OLDHUIS vindt de uitgetrokken som van *f* 1000 te min. Hij zal nu niet spreken over de ontbinding der commissie tot onderzoek dier geologische gesteldheid, of over de vraag, of het niet beter ware geweest aan de commissie eenige geleerden toe te voegen. Maar zoo veel is zeker, zegt Spreker, dat er thans eene jammerlijke vertraging in de zaak plaats heeft en hij vraagt inlichtingen aan den Minister hoe het met de zaak gesteld is, of de akademie van wetenschappen er reeds rapport over heeft uitgebragt en zoo niet, of dan de Minister aan de akademie wil verzoeken, om zich met haar verslag te willen haasten.

De MIN. VAN BINNENL. ZAKEN herinnert den loop der zaak. Het ontslag is alleen verleend op uitdrukkelijk verzoek van al de leden der commissie. De toevoeging van geleerden aan die commissie, door den vorigen Spr. bedoeld, heeft plaats gehad, maar ook die uitgebreide commissie heeft niet tot een bepaald plan kunnen komen. Toen heeft de Regering de zaak in handen der akademie van wetenschappen gesteld; deze heeft eene commissie benoemd, die met hare taak heeft aangevangen. Z. Exc. had gehoopt, het rapport der Commissie vóór de indiening der begrooting te ontvangen en dan eene verhooging der som voor te dragen; het was echter niet mogelijk, het rapport vóór dien tijd in gereedheid te brengen, doch de commissie is met ijver werkzaam.

De heer THORBECKE zegt, dat hem, na dit antwoord, toch nog eenige punten vreemd voorkomen. In de eerste plaats vraagt hij, waarom de Minister de commissie niet heeft laten bestaan, tot dat hare taak door anderen behoorlijk was opgevat. Ten tweede merkt hij op, dat als de Minister aan de akademie van wetenschappen de vervolging der taak van de commissie had opgedragen, dat dit hem dan niet verwonderd had; maar hij ziet nog niet in, hoe het advies dier akademie de zaak verder zal brengen. In de laatste plaats zegt Spr., dat het hem bevreemd heeft, dat de Minister *f* 1000 voor dien post heeft voorgedragen en niet *f* 10,000, zooals vroeger geschiedde; die som van *f* 1000 doet hem veronderstellen, dat de Minister een langen stilstand ten deze voorziet.

De MIN. V. BINNENL. ZAKEN antwoordt op de eerste vraag van den heer Thorbecke, dat de benoeming der eerste commissie voor de Regering de ondervinding heeft opgeleverd, dat hare taak niet meer tijdelijk aan eene andere commissie kon worden opgedragen.

Art. 122, zoo ook de artt. 123—130 worden daarna *aangenomen*. Over afdeeling IX (Armwezen) worden mede geene algemeene beraadslagingen gehouden.

Art. 131 wordt zonder stemming *aangenomen*.

Art. 132. (Bijdrage aan de Maatschappij van Weldadigheid *f* 130,000.)

De heer TER BRUGGHEN HUGENHOLTZ vraagt inlichtingen nopens de verhooging van dien post met *f* 30,000, die hij meent, dat, ook met het oog op de aanstaande organisatie dezer aangelegenheid, niet noodig is.

De MIN. antwoordt, dat de reden waarom de verhooging van *f* 30,000 noodig is, daarin is gelegen, dat de gemeentebesturen niet meer bijdragen in de kosten van verpleging van bedelaars. Die som strekt ook tot regularisatie der zaken van verloopen jaren.

Na nog korte woordenwisselingen, wordt dit art. en de artt. 134—136 *aangenomen*.

Xe *afdeeling* (Ned. Staats-Courant en Staatsblad); zonder beraadslaging worden de art. 137—140 *aangenomen*.

XIe *afdeeling* (Nijverheid). Zonder discussie *aangenomen* de artt. 138—152.

XIIe *afdeeling* (Telegrafie). De heer DOMMER VAN POLDERSVELDT dringt aan op de vestiging van een telegrafenbureau te Nijmegen. Hij weet wel dat er tusschen het Rijk en het gemeentebestuur over de betaling der kosten verschil bestaat, maar hij gelooft toch dat er, hangende dat geschil, een middenweg is in te slaan, namelijk, om het bureau voorloopig voor rekening van het Rijk te vestigen, in afwachting eener afdoening van het geschil met het gemeentebestuur.

De MIN. antwoordt, dat er in den laatsten tijd een grooten stap voorwaarts is gedaan tot vereffening van het geschil; hij hoopt dat de zaak weldra geregeld zal kunnen worden, en dat de ingezetenen van Nijmegen, bij de aanbieding der volgende begrooting, in het bezit van eene telegrafische gemeenschap zullen zijn.

De artt. 153—156 worden daarna *aangenomen*.

Vervolgens worden zonder beraadslaging of stemming *aangenomen* de artt. 157—165, uitmakende: afdeeling XIII (Jagt en Visscherij), afdeeling XIV (Pensioenen enz.) en afdeeling XV (onvoorziene uitgaven).

Daarna wordt het geheele hoofdstuk V in stemming gebragt en AANGENOMEN met algemeene stemmen.

De commissie voor de verzoekschriften brengt rapport uit over eenige in hare handen gestelde petitien, waaronder sommigen betrekkelijk het nu aan de orde komende VIe hoofdstuk (Hervormde Eeredienst) waarover thans de discussien geopend worden.

Daar er geene sprekers zijn ingeschreven en er ook geen het woord vragen, worden de algemeene beraadslagingen gesloten.

Al de afdeelingen en onderdeelen, worden achtervolgens na korte woordenwisselingen over enkele artikelen aangenomen.

Bij de behandeling van art. 25 (tractementen en toelagen voor opper-rabbijnen enz.) vestigt de heer BIERUMA OOSTING op nieuw de aandacht op de ongelijkmatigheid in de verdeeling der tractementen van de opper-rabbijnen. Ook nu heeft er weder dezelfde verdeeling als in 1853 en 1854 plaats. Hij verzoekt de Regering ernstig om daarover een naauwkeurig onderzoek in te stellen, en die ongelijkmatigheid te herstellen.

De MIN. VOOR DE ZAKEN DER HERV. EERED. erkent, dat er ten aanzien van het tractement voor den opperrabbijn te Leeuwarden eenige ongelijkheid bestaat, maar het Gouvernement heeft gemeend daarin nog geene verandering te moeten brengen, omdat het voor het hoofd van het departement moeijelijk is om in zulk een speciaal onderwerp te oordeelen over de mindere of meerdere verdiensten van een opperrabbijn. Hij heeft het advies der Hoofd-Commissie voor de zaken der Israëlieten gevolgd, doch hij geeft de toezegging dat hij de aandacht der Hoofd-Commissie nader op dit punt zal vestigen.

Bij de beraadslaging over de afdeeling pensioenen, vestigt de heer ZYLKER er de aandacht op, dat er vroeger reeds gewezen is op de ongelijkmatigheid der pensioenen van de predikanten. Hij herinnert aan de toen gehoudene deliberatien. Spr. dringt aan op eene regeling dier pensioenen bij de wet, dan zal de onregelmatigheid en de klagten over onbillijke verdeeling ophouden.

De heer DIRKS ondersteunt dit gevoelen, reeds verleden jaar door den heer van Hoëvell ter sprake gebragt. Spr. vraagt aan de daartoe benoemde Commissie, wanneer het verslag zal worden uitgebragt over den brief des Ministers van 31 Mei, betrekkelijk een aan den Minister verzonden brief over deze zaak.

De heer VAN BOSSE antwoordt, als Voorzitter dier commissie, dat zij met haar rapport nog niet gereed is; het onderwerp is niet zeer gemakkelijk, maar zij hoopt in de eerste dagen der volgende week haar verslag te kunnen uitbrengen.

De heer VAN HOËVELL meent ook, dat deze zaak grondig zal kunnen worden besproken bij de behandeling van het rapport der bedoelde commissie; daarom zal hij ook nu over deze zaak zwijgen.

De MINISTER zegt ook het rapport dier Commissie te zullen afwachten, onder opmerking evenwel, dat, welke ook de uitslag zij, het hem voorkomt dat dit op het nu voorgedragen cijfer voor de pensioenen geen invloed zal kunnen uitoefenen.

De beraadslagingen worden gesloten en Hoofdstuk VI *aangenomen* met 51 tegen 7 stemmen.

Tegen de heeren: Storm, Dullert, van Eck, Reinders, Hengst, Westerhoff en van der Veen.

Thans worden de algemeene beraadslagingen geopend over Hoofdstuk VII (Roomsch-Katholijke Eeredienst.)

De heer THORBECKE merkt op, dat in de stukken sprake is van een algemeen reglement voor de parochiale kerkbesturen; daarin wordt gesproken van eene Koninklijke goedkeuring »voor zooveel noodig« van dit reglement, en dat dit geschied is naar aanleiding der wet op de kerkgenootschappen. Nu vindt Spr. slechts in het laatste lid van art. 1 dier wet eenige aanleiding tot die goedkeuring.

Daarin wordt namelijk gezegd: »Voor zoo veel er zich onder de bepalingen, bij dit artikel bedoeld, eenige bevinden, welke de medewerking van het Staatsgezag vereischen, wordt die medewerking niet verleend, tenzij de bepaling door Ons is goedgekeurd.« Er moeten dus, in het geval van toepassing dier bepaling, in die reglementen onderwerpen zijn, die de medewerking van het Staatsgezag vereischen. Spr. vraagt dus, in hoe ver de Koninklijke goedkeuring voor het bedoelde reglement noodig was, dat is namelijk, in hoe ver die bepalingen het Staatsgezag raken.

In de Memorie van Toelichting wordt ook gewaagd van de indeeling der diocesen en kerkelijke gemeenten. Hiermede kan bedoeld zijn de splitsing of oprigting van nieuwe parochien. Spreker meent in een der artikelen van het reglement tot regeling der parochiale kerkbesturen gelezen te hebben, dat de bisschop verklaart dat iedere parochie is een zedelijk ligchaam, en dat deze dus al de bevoegdheden bezit bij de wet aan zedelijke lichamen toegekend. Spr. vraagt: in welk verband die bepaling staat met de wet tot regeling van het regt van vereeniging en vergadering.

Volgens art. 5 dier wet moet eene vereeniging, om als regtspersoon te kunnen optreden, hetzij door de wet, hetzij door den Koning worden erkend. Welnu, vraagt Spr., hoe erlangen zoodanige parochien (en die vraag is evenzeer van toepassing op de oprigting van protestantsche gemeenten) de hoedanigheid om als regtspersoon te kunnen optreden. Verlangen ze die bevoegdheid voor *altoos*, dan is daarvoor eene afzonderlijke wet noodig; verlangen ze die voor 30 jaren, dan wordt daartoe een afzonderlijk koninklijk besluit vereischt.

De MIN. VOOR DE ZAKEN DER R. C. EEREDIENST antwoordt, dat het hem eenigermate verwonderd heeft, dat deze vragen

...rst dit jaar worden gedaan. Reeds bij de behandeling ...begrooting in het vorig jaar heeft hij medegedeeld, ...de Reglementen, waarvan hier sprake is, waren goedkeurd. Maar wat nu betreft de vraag, in welke bepaling ...grond voor de onderwerping van het reglement voor ...parochiale kerkbesturen aan 's Konings goedkeuring, ...nden heeft, antwoordt Z. Exc. dat hij dien gevonden ... in art. 1 der wet op de kerkgenootschappen.

...j voor zich erkent wel, in die Reglementen niets ge...en te hebben, waartoe de medewerking van het Staats...vereischt werd, maar juist omdat er twijfel kon ont..., of er iets in dit reglement was, waarvoor die me...king noodig is, is de uitdrukking gebezigd, dat de Ko...lijke goedkeuring verleend was «voor zooveel noodig.» ...afgescheiden daarvan, heeft die goedkeuring ook plaats ... uit hoofde der wenschelijkheid daarvan. Door die re...menten, waarbij een nieuw aanzien aan de kerkelijke ...eente wordt gegeven, werd het orgaan geschapen, om ...aanraking te komen met de Regering en de overige ...gerlijke autoriteiten. Die reglementen moesten dus den ...steen zijn voor het wettig bestaan der kerkelijke bestu... Overigens deelt hij mede, dat de kerkvoogden geen ...aar hebben gemaakt, om het Reglement aan 's Konings ...keuring te onderwerpen.

...at de tweede vraag van den heer Thorbecke betreft, nopens ...reglement voor de indeeling der diocesen in kerkelijke ...eenten, antwoordt Z. Exc., dat dit reglement niet ...alt, dat elke paroc ie, hetzij bij splitsing of bij nieuwe ...igting, het karakter van zedelijk ligchaam verkrijgt. ... de bepaling van de ingeroepen wet op het regt van ...eniging en vergadering betreft, zal hij alleen dit zeggen, ...dit een uitvloeisel is van art. 10 der Grondwet, waarbij ...vrijheid van vereeniging gewaarborgd wordt. Z. i. heeft ... 10 der Grondwet niet het oog op kerkelijke gemeenten, ... zijn corporatien, ontstaan alleen door de schepping ...het kerkelijk gezag, en niet door eene contractmatige ...bindtenis.

...e heer Thorbecke beantwoordt den Minister; de Min. ...e, dat er twijfel kon ontstaan of de medewerking van ... Staats-gezag voor het reglement voor de parochiale kerk...turen noodig kon zijn, dat er ook mogelijkheid bestond ... aanraking dier kerkbesturen met de wereldlijke over...en dat daarom de goedkeuring des Konings «voor zoo ...noodig» verleend is. Spr. antwoordt daarop, dat zijns ...ens een van beiden waar moet zijn: of er komen bepa... in dit reglement voor, die de Koninklijke sanctie ...ischen, en dan is de goedkeuring noodig; òf er komt ...ts in voor, dat met het staatsgezag in verband staat, ...dan is die Koninklijke goedkeuring niet noodig; dan ...t de gemeente vrij blijven. Op de Koninklijke goedkeu... mag de regel niet van toepassing zijn: «het over...dige schaadt niet.» De vraag om de Koninklijke goed...uring te verleenen, moet binnen strenge grenzen beperkt ...rden.

...Wat het tweede antwoord des Ministers betreft, omtrent ...rekers opmerking nopens het reglement op de indeeling ... diocesen in kerkelijke gemeenten, en waarin hij zeide ... er in dit reglement geene bepaling omtrent het ka...ter der parochien als zedelijke ligchamen voorkomt, — ... Spr., dat art. 2 van dit reglement het volgende bepaalt: ... zorg voor hare tijdelijke of stoffelijke belangen wordt ... iedere parochie, onder het kerkelijk gezag van den ...tsbisschop, opgedragen aan een parochiaal kerkbestuur, ...welk dientengevolge belast is met het aangaan van alle ...rgerlijke handelingen, waartoe de parochie in hare hoe...igheid van zedelijk ligchaam de bevoegdheid bezit.» ...Spr. meent dat uit die bepaling volgt, dat de bisschop ...parochie erkent als zedelijk ligchaam, of wel dat hij ...derstelt, dat die parochie reeds een zedelijk ligchaam is. ... Minister zeide ook, dat art. 10 der Grondwet, naar ...e meening, geene betrekking heeft op *kerkelijke ge...eenten*, want die zijn voortgevloeid uit het kerkelijk ...ag. Hierop antwoordt Spreker dat, wat bij de R. C. ...meenten eigenschap kan zijn, dit daarom nog niet de ...enschap is van andere gemeenten.

...Omtrent 's Ministers twijfel, of art. 10 der Grondwet wel ... toepassing was op kerkelijke gemeenten, zegt Spr., dat ... zich daarop niet heeft beroepen, maar wel op art. 5 ...r wet van 22 April 1855, regelende de uitoefening van ...regt van vereeniging en vergadering. De bepaling van ... artikel is algemeen; in dien zin is ook de bepaling ...destijds verdedigd. Z. i. is de regtspersoonlijkheid eene civiele ...bevoegdheid, en die moet verkregen worden door de ver...vulling der voorwaarden, bij de wet op het regt van ver...eniging voorgeschreven.

...De Min. voor de R. C. Eeredienst beantwoordt nader ... vorigen Spr. Het nieuw algemeen reglement voor de pa...rochiale kerkbesturen bragt mede, dat er nieuwe kerkelijke ...meenten over de geheele uitgestrektheid van het R. C. ...rkgenootschap werden geschapen. En om nu allen ... weg te nemen, of er te dien aanzien medewerking van ... Staatsgezag noodig was of kon zijn, is de koninklijke ...keuring « voor zooveel noodig » gevraagd.

...Z. Exc. is het geheel met den heer Thorbecke eens, dat ... kerkbesturen vrij moeten zijn, maar de goedkeuring ...voor zooveel noodig» van het bedoelde reglement, door ... Minister voorgesteld, heeft geen invloed op de vrijheid ... kerkbesturen; anders had hij zich wel gewacht die ...keuring voor te dragen. De koninklijke goedkeuring ... ook niet de staatkundige medewerking of het kerke...karakter vestigen, maar deze moest alleen de civiele ...ing dier besturen en hunne aanraking met de onder...ene collegien regelen.

...n wat nu het meermalen besproken tweede punt be..., Z. Exc. leest ook het, door den heer Thorbecke aan...alde 2e art. van het reglement op de parochiale kerk..., voor, maar hij kan daarin niet zien, dat daardoor ...kerkelijke besturen tot burgerlijke zedelijke ligchamen ...akt worden. Er wordt z. i. in dat artikel slechts een ...aangewezen, dat de burgerlijke regten zal uitoefenen, ...het artikel maakt geene burgerlijke besturen. Z. Exc. houdt voorts zijne meening vol, dat het katholijk kerkgenootschap niet onder de bepalingen der wet nopens het regt van vereeniging kan worden begrepen.

De heer Thorbecke releveert nader het gesprokene door den Minister. Deze zeide, dat de koninklijke goedkeuring van het bedoelde reglement niet noodig was, om de parochiale kerkbesturen als kerkelijke ligchamen te erkennen, maar wel om de civiele werking daarvan te verzekeren. Maar dit is juist sprekers vraag: welke is de civiele werking? In zijn vorig antwoord heeft de Minister ook gezegd, dat er geene bepaling in het reglement voorkomt nopens de civiele werking, terwijl hij Spreker toch uit art. 2 die werking aanwijst.

De Minister houdt nader vol, dat art. 2 de civiele persoonlijkheid der kerkbesturen, als zedelijk ligchaam, niet regelt.

Daarna worden de algemeene beraadslagingen gesloten en die over de artikelen geopend.

Bij de behandeling van art. 6 (seminarien) vraagt en bekomt de heer van Bosse eenige inlichtingen, waarna het geheele Hoofdstuk in stemming wordt gebragt en *aangenomen* met 53 tegen 7 stemmen. — *Tegen* de heeren: Reinders, Hengst, Westerhoff, v. d. Veen, Storm, Dullert en van Eck.

Aan de orde zijn thans de algemeene beraadslagingen over het VIII hoofdstuk (Departement van Marine.)

De heer Hugenholtz stelt op den voorgrond dat, zoo men soms de moeijelijkheden ondervindt, aan de betrekking van Volksvertegenwoordiger verbonden, dit zeker is in oogenblikken als het tegenwoordige. Gaarne zou hij het stilzwijgen bewaren, zoo zijn pligt hem niet tot spreken dwong. Gaf hij alleen aan zijn gevoel lucht, hij zou zeggen, dat men maar veel geld moest geven, om eene goede maar uitgebreide marine in het leven te roepen. Men wordt toch ongaarne door andere natien voorbijgestreefd, en toch moet hij verklaren dat, zoo hij niet beter wordt ingelicht, hij tegen dit hoofdstuk stemmen zal, omdat de begrooting, op een stelsel rust, dat, naar zijne overtuiging, niet ten uitvoer kan worden gelegd.

Hij vraagt of de Minister wel eens heeft nagegaan, wat de volkomen uitvoering van zijn stelsel aan den Staat zal kosten. Volgens de berekeningen des Ministers zou de marine een kapitaal moeten vertegenwoordigen van *f* 41,480,000; terwijl, volgens de laatste organisatie, in 1841 door den Koning vastgesteld, de marine een kapitaal van 28 millioen zoude representeren. Nooit heeft men echter eene goede organisatie tot stand kunnen brengen, omdat men niet wist waarop de marine zou steunen. Nu wil hij gaarne aannemen dat Nederland, waar het de verdediging van het vaderland geldt, gedurende eenige jaren een aantal millioenen kan toestaan, maar hij wijst er toch op, dat alsdan in staat van vrede de krachten des lands worden uitgeput. Hij weet wel dat er velen zijn die alleen vragen, wat de Staat eigenlijk noodig heeft, waarover dan veel valt te twisten, maar naar zijne meening is het wel degelijk de vraag: hoe men in de behoefte kan voorzien.

Het geldt hier niet eene begrooting voor een of twee jaren, maar wel eene, die op een stelsel steunt. Volgens dat stelsel moet de begrooting voor Marine, met inbegrip van Indië, jaarlijks tot 12 millioen stijgen. Nu doet hij uitkomen, dat hij in menig opzigt met den Minister omtrent het aangenomen stelsel verschilt, en dat de berekeningen, die daarop steunen, naar zijn oordeel ook falen. Hij betoogt, dat de begrooting in volgende jaren weder zal moeten klimmen, en dat men dan weder eenige millioenen uit de Indische kas trekken kan.

Maar naar zijne meening komt het volkomen op hetzelfde neder of men de gelden uit de Nederlandsche of de Indische kas trekt. Hij erkent al het moeijelijke om een stelsel aan te nemen en om uit te maken wat een Staat noodig heeft, ook in verband met zijne kolonien. Maar hij toont tevens aan, dat, als men eens het getal schepen heeft, dat de Minister zich heeft voor oogen gesteld, dat men dan ze ook moet gebruiken, of men loopt gevaar dat ze, zoo als vroeger, in de dokken verrotten of op de helling liggen. Hij zou dus wel een ander stelsel nopens het getal en den aard der schepen wenschen aangenomen te zien, terwijl zijns bedunkens de zeemagt, die hij bedoelt, in tijd van oorlog veel meer nut zou kunnen aanbrengen.

Hij weet het, algemeen wordt gezegd en ook in de stukken van den Minister komt het voor, dat de Marine in diep verval is; dat zij in een gezonken staat verkeert; dat uitgaven en opofferingen worden gevorderd, om de Marine op te beuren. Inderdaad, het is voor een Nederlandsch hart grievend dien galm te moeten hooren. En ware dit geheel het geval, dan zou men verpligt zijn, om, hoe spoediger des te beter, in twee of drie jaren dien toestand te veranderen. Hij ziet dat verval echter niet zoo zeer in, hij vindt het niet bij het personeel, het corps officieren is compleet, alleen in staat van oorlog zou er auxiliaire hulp noodig zijn. Aan de behoefte, in de laatste jaren gevoeld, van manschappen en onder-officieren, wordt zooveel mogelijk voldaan.

Wat de activiteit aangaat: wij tellen op dit oogenblik nog ruim 6,000 man. De Minister stelt zich een getal van 6,400 voor. Eene vroegere Staats-commissie berekende het op 5500. Wij hebben dus een middencijfer, zoodat ook daarin geen bewijs voor het verval der Marine gelegen is. Wat de schepen aangaat, de Minister erkent zelf in de stukken, dat zij aan de vereischten van goede oorlogsschepen voldoen, wat de bewapening als anderzins aangaat. Op de werven is het diep verval ook niet van toepassing.

Ten opzigte van het materieel erkent hij dat er eenige achteruitgang is, maar niet zoo aanzienlijk als men opgeeft. Het moest, volgens de laatste organisatie, 28 millioen representeren. Volgens de opgave des Ministers, bezit het nog een kapitaal van 23½ millioen. De achteruitgang in het materieel bedraagt dus 4½ millioen. Let men nu op de gedane aanvrage, dan komt men tot die slotsom, dat er ¼ tot aanvulling en ¾ tot uitbreiding gevraagd wordt, met andere woorden 4 millioen tot herstel en 12 à 13 millioen tot uitbreiding der Marine.

Hij toont aan dat, zoo men eene goede organisatie der Marine verlangt, men de zaak goed overzien en ze goed wikken en wegen moet. Als men eens goede grondslagen aanneemt, dan kan de Marine in weinig tijd in een toestand gebragt worden, dien de Minister en ook hij sedert vele jaren verlangt. Hij moet echter bekennen dat hij vooralsnog tegen de begrooting gestemd is. Hij blijft de meening voorstaan, vroeger door hem ontwikkeld, dat zoo wel het materieel als het personeel aan 's Rijks werven wordt opgeofferd.

Voorts ontwikkelt hij dat niets gemakkelijker is dan de uitgaven op te drijven, maar dat het later zeer moeijelijk valt ze in te krimpen. Reeds nu zijn vele uitgaven, o. a. de dagloonen voor de werven, bijzonder opgevoerd. Hij zal intusschen de nadere inlichtingen des Ministers afwachten, maar hij vreest dat bij de begrooting zal moeten afstemmen. Zoo de begrooting, gelijk hij verwacht, met eene groote meerderheid zal worden aangenomen, dan dringt hij er op aan, dat de Minister zijne werken wel in overweging nemen zal.

Hij verklaart plegtig dat niemand meer achting voor den persoon des Ministers hebben kan dan hij. Zoo hij dus tegenstemt dan ontspruit dit alleen daaruit, dat hij met den Minister in gevoelen verschilt en vooral omdat hij vreest dat op den tegenwoordigen tijd om uitgaven te verhoogen, eene reactie volgen zal, die dan op de Marine weder zou nederkomen. Dan zou dit moeijelijk zijn en de active Marine, het personeel, zou er de dupe van worden.

Er is, zegt Spr., veel uitgeweid over het verval der Marine. Dat woord werd telkens voorop gezet. Hij heeft reeds in den aanvang zijner rede de beteekenis er van doen kennen, maar hij wil thans met deze opmerking besluiten. Het zal met dat woord *verval* gaan, als met de April-beweging. Eerst eene algemeene expressie; daarna een *mouvement spontané*; vervolgens oplossing in een apaisement, en eindelijk zal de onpartijdige geschiedenis doen blijken, dat het niet anders dan eene onbeduidende politieke beweging is geweest.

Ook hij wil eene goede regeling, ook hij wenscht dat men goede grondslagen aanneme. Hij hoopt dat het den Minister zal gegeven zijn eene goede en krachtige Marine daar te stellen, waardoor hij den dank van het corps zee-officieren en de dankbaarheid van Nederland zou deelachtig worden.

De Min. v. Marine is aan het woord, doch wegens het vergevorderde uur wordt het vervolg der beraadslagingen bepaald op aanst. Maandag des morgens ten 11 ure.

Nadat de commissie van verzoekschriften eenige verslagen had uitgebragt, wordt de vergadering tot aanst. Maandag gescheiden.

Bij Koninklijke boodschap van 28 Nov. jl. is aan de Tweede Kamer ingezonden een wetsontwerp tot verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1855 (subsidie ten behoeve van de Maatschappij van Weldadigheid). Krachtens dat wetsontwerp wordt, om het bestuur der Maatschappij van Weldadigheid, in afwachting van hetgeen nader ten aanzien dier instelling zal worden besloten, in staat te stellen hare zaken gaande te houden en in de verzorging der koloniale bevolking te voorzien, aan de 9de afdeeling van het Vde hoofdstuk der begrooting van de Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1855 (*Armwezen*), vastgesteld bij de wet van den 30 December 1854 (*Staatsblad* no. 187), toegevoegd een artikel van den volgenden inhoud:

«Art. 137*a*. Subsidie aan het bestuur der Maatschappij «van Weldadigheid, ten einde hare zaken gaande te houden «en in de verzorging der koloniale bevolking te voorzien, «ter somma van *f* 100,000.»

Blijkens de *Memorie van Toelichting* heeft het bestuur der Maatschappij aan de Regering te kennen gegeven, dat de duurte der levensmiddelen en der grondstoffen, en de mindere winst op de in de koloniale inrigtingen vervaardigde koffijzakken, dan waarop het bestuur had gehoopt, op den geldelijken toestand der Maatschappij zoodanigen ongunstigen invloed hebben uitgeoefend, dat bij gebreke van andere middelen het bestuur in de onvermijdelijke noodzakelijkheid gebragt zou worden zijn beheer neder te leggen, indien het niet door verhooging der bedongen bestedingsgelden, of langs anderen weg, voortdurend eene hoogere bijdrage van de Regering erlangde, dan bij de overeenkomst van $\frac{18 \text{ Mei}}{19 \text{ Junij}}$ 1843 is bedongen.

Het toestaan van zoodanige blijvende verhooging zou ten gevolge hebben eene vermeerdering der geldelijke offers door den Staat aan de Maatschappij te brengen; eene vermeerdering, waartegen de Regering gehoopt had te zijn gewaarborgd door de bepalingen der overeenkomst van 1843. De Regering heeft gemeend zoodanigen maatregel niet te mogen voorstellen, alvorens een opzettelijk onderzoek had doen blijken, dat hij in het belang van den Staat onvermijdelijk was. Zij heeft, ook met het oog op de onderscheiden in deze gewigtige zaak betrokken belangen, gemeend, dat onderzoek aan eene Staatscommissie te moeten opdragen. Die Commissie is benoemd; maar het spreekt van zelf, dat zij een redelijken tijd behoeft, ter volbrenging harer taak. De behoefte aan gelden is intusschen bij de Maatschappij zóó dringend, dat haar bestuur herhaaldelijk heeft verklaard, dat de afloop van een in te stellen onderzoek niet zonder buitengewone geldelijke bijdrage kan worden afgewacht, daar, zonder spoedige hulp, de zaken niet kunnen worden gaande gehouden.

Zonder in den tegenwoordigen stand der zaak het voorstel te willen doen om het opgegeven tekort van *f* 140,000 van Staatswege aan te vullen, is de Regering echter van oordeel, dat het raadzaam is voor te komen, dat de zaak, hangende het onderzoek, uit haar geheel geraken, zoo als het geval zou zijn, indien het bestuur der Maatschappij gedrongen wierd zijn beheer neder te leggen. Tot dat einde acht de Regering het noodig, dat gelden ter harer beschikking worden gesteld, om daaruit aan de Maatschappij zoodanig subsidie te kunnen verstrekken, als naar de overtuiging der Regering onvermijdelijk zal wezen om, in afwachting eener beslissing, de zaken der instelling gaande te houden en in

de verzorging der koloniale bevolking te voorzien. Hoeveel daartoe vereischt zal worden, zal grootendeels afhangen van den tijd, dien de Commissie zal behoeven om hare taak te volbrengen. Aanvankelijk acht de Regering het, ter bereiking van voormeld doel, voldoende, dat zij over eene som van *honderd duizend gulden* kunne beschikken, waarvan echter niet meer aan de Maatschappij zal worden verstrekt, dan voor het gaande houden der zaken onmisbaar zal worden bevonden.

Het Koninklijk Besluit, waarvan in de *Mem. van Toelichting* sprake is, draagt de dagteekening van 13 Nov. jl., en bevat de volgende twee artikelen:

Art. 1. Aan eene Commissie wordt opgedragen:

1o. kennis te nemen van de verslagen der Commissien, benoemd geweest bij de Koninklijke besluiten van den 26sten October en den 15den December 1841, no. 66 en 26, van de voormelde overeenkomst, van de uit deze voortgevloeide acten, van de later tot stand gebragte conversien der schulden van de Maatschappij en van hetgeen verder tot inlichting en het wel volbrengen harer taak dienen kan;

2o. in overleg met den gecommitteerde der Regering bij de Maatschappij en, des noodig, na raadpleging van haar bestuur, te onderzoeken:

a. of er middelen zijn, waardoor het in stand blijven der Maatschappij en koloniale inrigtingen, hetzij op den tegenwoordigen, hetzij op vereenvoudigden voet, hetzij met opheffing van sommige dier inrigtingen, zonder vermeerdering der bij de bestaande overeenkomst bedongen betalingen, kan worden verzekerd;

b. of de vereenvoudiging of de bovenbedoelde opheffing, voor welke de koloniale inrigtingen vatbaar mogten worden bevonden, door het bestuur der Maatschappij zullen kunnen worden tot stand gebrogt, met het oog op de regten en verpligtingen uit bestaande overeenkomsten en verbindtenissen voor de Maatschappij en hare mede-contractanten en schuldeischers voortvloeijende; en indien deze, in den tegenwoordigen staat der zaak, daarin beletselen zouden te weeg brengen, of dan dat bestuur die beletselen, door overleg met hare mede-contractanten en schuldeischers, zou kunnen uit den weg ruimen;

c. of indien dat bestuur tot dit een of ander niet kan overgaan, de instandhonding der koloniale inrigtingen, hetzij in haren tegenwoordigen toestand, hetzij zoo veel doenlijk vereenvoudigd, hetzij met opheffing van sommige dier inrigtingen, in het belang van den Staat raadzaam zij, en, des ja of het dan meer wenschelijk zou zijn het beheer der koloniale inrigtingen van staatswege over te nemen, dan wel aan het bestuur der Maatschappij gelden te verstrekken boven de thans bedongen betalingen;

d. welke maatregelen, indien die overneming het meest wenschelijk wierd geacht, zouden worden vereischt om haar, met het oog op de onderscheiden in de zaak betrokken belangen, op de meest geleidelijke wijze tot stand te brengen; en

e. op welke wijze en onder welke voorwaarden, indien het verstrekken van meerdere gelden dan de thans bedongen betalingen raadzaam wierd geacht, dit best zou kunnen geschieden, ook met het oog op het uit den aard der zaak steeds afwisselende der jaarlijksche uitkomsten van het geldelijk beheer der Maatschappij.

3o. Ons van den uitslag harer bevinding zoodra mogelijk verslag te doen.

Art. 2. Tot leden der in art. 1 bedoelde Commissie worden benoemd:

mr. W. L. F. C. ridder van Rappard, oud-Minister van Financien, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, als Voorzitter;

H. van Beek Vollenhoven, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Mr. J. Dirks, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

S. Blaupot ten Cate, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en

Mr. E. J. H. Borret, lid van den Raad van State, als leden; en

tot secretaris Jhr. Mr. H. J. van der Heim, Commies-Griffier bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

's Gravenhage, 1 December.

Z. M. de Koning heeft benoemd tot ridder der Orde van de Eikenkroon, den heer G. M. J. Kolff, secretaris van het gecombineerd collegie van het polderdistrict Tielerwaard te Deil.

—

Het *Staatsblad* no. 132 bevat het koninklijk besluit van den 25sten November 1855, waarbij de gemeente Breda tevens wordt aangewezen als losplaats voor steenkolen bij invoer langs den Rhijn.

—

Bij koninklijk besluit van 25 September 1855 jl, is op het verzoek van commissarissen en directeuren der te Amsterdam gevestigde *Derde Societeit der Zee-verzekering*, bewilliging verleend tot verlenging van den duur dezer naamlooze vennootschap voor den tijd van tien achtereenvolgende jaren, aanvangende den 1sten Januarij 1856.

Z. M. de Koning heeft heden middag ten 5½ ure in bijzonder gehoor ontvangen de commissie uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal tot het aanbieden der lijsten van candidaten voor de vervulling der beide opengevallene betrekkingen van lid in den Hoogen Raad der Nederlanden.

Sedert de gift vermeld in de Nederlandsche *Staats-Courant* van den 27sten November jl., no. 281, is bij het Departement van Kolonien ontvangen, voor de noodlijdenden ten gevolge van aardbevingen, brand en andere onheilen, waardoor Band. Ternate en andere in den Molukschen Archipel gelegen eilanden, in de maanden Junij en Julij 1855 zijn geteisterd: van den heer G. Vriese, te Amsterdam *f* 100; van den heer M. G. van Heel, te 's Gravenhage, suiker-contractant met het Gouvernement op Java *f* 10.

De reizen in Afrika van den beroemden Dr. Barth zullen vijf lijvige boekdeelen beslaan, die bij Perthes te Gotha het licht moeten zien.

Heden zou de heer de Lom de Berg, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, wegens overtreding der wet op de personele belasting, voor den Hoogen Raad der Nederlanden verschijnen, en wel voor den heer Geradts, die in deze zaak tot regter-commissaris benoemd is.

Gisteren werd voor het Provinciaal Geregtshof in Zuid-holland, onder voorzitterschap van Mr. J. A. Philipse, de zaak behandeld van Cornelis Maaskant, volgens zijne opgave oud 25 jaren, van beroep bouwknecht, geboren te Strijen, laatst woonachtig te Numansdorp, thans gedetineerd in het huis van burgerlijke en militaire verzekering alhier, beschuldigd van in den morgen van den 6 Augustus 1855 aan den persoon van Pieter Kappetein, op diens erf, onder de gemeente Numansdorp, moedwillig met een mes eene wonde in den buik te hebben toegebragt, waaraan de verwonde op den 7 Augustus daaraanvolgende is overleden, en alzoo van moedwilligen manslag.

De advocaat-generaal Gefken hield de beschuldiging vol en requireerde de schuldig-verklaring van den beklaagde aan moedwilligen manslag en tot zijne veroordeeling in eene tuchthuisstraf voor een tijd door den hove te bepalen, doch van niet minder dan 5 en niet meer dan 20 jaren, enz.

De verdediger van den beklaagde, Jhr. Mr. van Karnebeek, trachtte aan te toonen, dat er hier provocatie had plaats gehad en wees op de verzachtende omstandigheden, die in deze zaak aanwezig waren.

De uitspraak is bepaald op Donderdag 6 Dec. e.k.

Heden is door eene commissie uit de heeren officieren van de dienstdoende schutterij der residentie, aan Jhr. Aert van der Goes, wien op zijn daartoe gedaan verzoek eervol ontslag is verleend als majoor dier schutterij, als blijk van erkentelijkheid jegens Z.H. Ed. Geb., uit achting en eerbied, tot aandenken een prachtig geschenk aangeboden, zijnde eene compleet porcelein tafel-fruit-étagère op zilveren voetstuk. Dit geschenk ging vergezeld van een diploma, fraai in ebbenhouten lijst vervat en in gothische letter geschreven, met kleuren afgezet. Aan het hoofd daarvan prijken de wapenschilden van 's Gravenhage, der schutterij van deze stad en der familie van der Goes. Daaronder is boogsgewijs een lint gespannen, bevattende de woorden: *Dienstdoende Schutterij van 's Gravenhage*, dan wordt de aanleiding tot dit geschenk vermeld o. a. als volgt: «de officieren der dienstdoende schutterij van 's Gravenhage een blijk wenschende te geven van hunne ware hoogachting en vriendschap aan Jhr. Mr. Aert van der Goes, Majoor-kommandant van het eerste bataillon, ridder der orde van den Ned. Leeuw, versierd met het eereteeken van 25 jaren schutterlijke dienst en van het Metalen Kruis» enz. De handteekeningen der officieren van het corps zijn gesteld onder «dit blijk van hulde aan de verdiensten van Jhr. Mr. A. van der Goes, en van gehechtheid en vriendschap.»

---

§ **Scheveningen**, 30 Nov. Sedert de laatste opgave, tot en met heden, zijn te Scheveningen van de steurharing-visscherij nog aangekomen een en vijftig schuiten, welke te zamen aangebragt hebben 3,398,000 stuks haring. Thans zijn slechts acht schuiten van de vloot nog niet een enkel maal aangeweest. De vloten van de dertien vaartuigen, welke gisteren en heden van de visscherij zijn teruggekeerd, hebben te veel geleden, dan dat deze weder kunnen afvaren. Ofschoon de visscherij voor enkele reeders zeer gunstig staat, laat het zich echter aanzien dat, over het algemeen, de vangst veel minder zal bedragen dan verleden jaar. De markt blijft intusschen stijf.

— 1 Dec. Men weet dat sedert een paar maanden vijftien Scheveningsche visschers, bij welke, door de Engelsche douanen, eene vrij aanzienlijke hoeveelheid tabak, bestemd tot het drijven van sluikhandel, aan boord was gevonden, zich in de gevangenis te Ipswich bevinden. Volgens een te Scheveningen heden ontvangen brief zou een der gevangenen, Dirk van der Zwan, stuurman op eene der haring-schuiten van den heer T. de Jager Gzn., op gisteren, weder in vrijheid zijn gesteld.

— Gisteren avond en heden zijn aldaar nog aangekomen acht haringschuiten, welke gezamenlijk hebben geleverd 570,000 stuks haring. De schuit, welke van deze den meesten haring heeft aangebragt, is die van Mej. de wed. J. Bal; zij had ruim 90,000 stuks in lading.

Leijden, 30 Nov. Heden promoveerde alhier tot doctor in de regten, de heer J. P. A. Teding van Berkhout, van Haarlem, na verdediging van *Theses Juridicœ Inaugurales.*

✱ **Schiedam**, 1 Dec. In de gisteren avond gehouden zitting van den gemeenteraad alhier is o. a. besloten tot het verlichten der stad door middel van steenkolengas. Er hadden vervolgens langdurige beraadslagingen plaats over de vraag, wat in het meeste belang der gemeente zou kunnen worden aangemerkt: de bedoelde verlichting van stadswege te doen plaats hebben, dan wel de onderneming daarvan aan particulieren over te laten. Ten slotte is in eerstgemelden zin met eene groote meerderheid van stemmen beslist.

---

§ **Lekkerkerk**, 30 Nov. Het onderwijs heeft in den laatsten tijd de aandacht getrokken van een groot getal aanzienlijke personen, die zich beijveren aan hetzelve eene zoo veel mogelijke uitbreiding te geven, hetgeen allen, wien er belang in stellen, gemakkelijk maakt daarvan gebruik te maken. Buiten en behalve de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, die, het moet ter harer eere gezegd worden, teregt begreep, dat van het onderwijs alleen alle beschaving en veredeling moet uitgaan, mogen daarvoor getuigen de talrijke vereenigingen, die zich ten doel stellen, minvermogende kinderen kosteloos die opleiding te doen genieten, die van zooveel gewigt op hunnen volgenden leeftijd zijn zal. En zou dan het hart niet blijmoedig gestemd zijn, wanneer men ontwaart, dat die hulpbetooning eer toe- dan afneemt? Een bewijs daarvoor heeft de laatste tijd weder in deze gemeente bewezen.

Hier toch hebben zich eenige mannen vereenigd tot Commissie, om, daar de voortdurende duurte der levensbehoeften de omstandigheden drukkend maken velen, die niet eens gezegd kunnen worden bepaald tot de arme klasse te behooren, aan eenige kinderen kost onderwijs te doen genieten. Met den Edel Achtb. Burgemeester en de beide Wethouders aan het hoofd, zij eene inteekening geopend, welke haar in staat stellen boven hare verwachtingen te voldoen aan het doel, dat zij zich met hare vorming heeft voorgesteld. Bij deelneming van de zijde der ingezetenen, die altijd geto hebben den roem der Hollandsche natie als eene hoo weldadige te willen staven, zal haar een grooter getal deren dat onderwijs doen genieten, dan zij zich aan kelijk had voorgenomen!

Dat dit andere gemeenten tot voorbeeld en opwek strekke, en aanspore om steeds het gebod van den g ten Kindervriend op te volgen, die de armen in Z plaats heeft achtergelaten.

— De collecte ten behoeve der Evangelie-prediking Belgie, alhier ll. Zondag in de godsdienstoefening gehoud heeft de belangrijke som van *f* 29.30 opgebragt.

Breda, 29 Nov. Eergisteren avond zijn wederom, als op den 23sten Oct. ll., de personen, zich bevinden den laatsten spoortrein van Roosendaal naar Breda, een toeval voor groote ongelukken bewaard gebleven, is namelijk wederom door kwaadwilligen op de hoo van de gemeente Hoevens, ter plaatse als vroe een zwaar stuk hout op de ijzeren baan gelegd. De motief heeft alstoen een schok gegeven, en de machi stopte den trein. Door de duisternis heeft men de d niet kunnen bespeuren. Het is te wenschen dat het politie, die alle mogelijke in haar bereik zijnde mid aanwendt, moge gelukken, de daders van dit schan feit te ontdekken. (H.)

---

§ **Sneek**, 29 Nov. Tot leden van de Kamer van K handel en fabrieken zijn benoemd de heeren J. Ter H Czz., J. F. van Druten en J. Halbertsma.

Publieke Vermakelijkheden.

Kon. Fr. Schouwb., Maandag, 3 December 6¾

FRA-DIAVOLO, opéra comique en 3 actes; JOBIN NANETTE, vaudeville en un acte.

Kon. Holl. Schouwb., Dingsdag, 4 Dec. 7

Op algemeen verlangen eene tweede voorstelling KONING LEAR, treurspel in 5 bedrijven.

Prijs-Courant der Effecten.

PER TELEGRAAF.

AMSTERDAM, 1 December 1855.

	pCt.			
NEDERL. W. Sch.	2 1/2	62 5/16	3/8	3/8
Dito dito 1844.	3	73 5/8	3/4	—
Dito dito 1844.	4	92 1/4	3/8	3/8
O. I. L. 1844 . . .	4	92 1/4	—	—
Amort. Synd.	3 1/2	89 1/8	—	—
Hand.-maats.	4 1/2	—	—	—
BELGIE. certific. bij *Rotschild*. . .	2 1/2	49 7/8	—	—
RUSL. Bij *Hope* 1798 en 1816 . .	5	101 5/8	3/4	—
Dito 1828—1829 . .	5	100 1/2		—
Insch. in Assign. . .	6	—	—	—
Cert. van dito. . . .	6	—	—	—
Neg. 1831—1833. .	5	—	—	—
Hope en C°. 1840.	4	—	—	—
Stieglitz.	4	74 1/8	—	—
dito 1854.	5	80 3/8	—	—
Nieuwe Engels. . . .	4 1/2	86 7/8	—	—
POLEN. Certific. . .	4	—	—	—
Aand. Lot. fl. 500.		—	—	—
SPANJE. Nieuwe. . .	1 1/4	19 15/16	20 1/4	1/4
Buitenl.	3	38 5/16	1/2	—
Binnenl. 6/m. . . .	3	33 1/4	7/16	3/8
Cert. Coup.		4 1/2	—	—
Amortisable.		6 5/8	7/8	7/8
PORTUG. Lond. . . .	3	40 1/4	3/8	5/16
OOSTENR. Metal. . . 1816—1852. . . .	5	62 9/16	5/8	—
Dito 1849—1854. .	5	72 5/8	3/4	5/8
Dito Zilv. Nation. .	5	65 11/16	7/8	3/4
Dito 1847—1852. .	2 1/2	31 15/16	32	—
PRUISS. Lot. 1854. .	3 1/2	—	—	—
BRAZ. Lond. 1824. .	5	—	—	—
PERU 〃	4 1/2	—	—	—
MEXICO 〃	3	18 1/8	3/16	—
GREN. 〃	2 3/4	18 15/16	19 1/8	Ex. Co
Uitgestelde.		6 11/16	3/4	—
ECUAD. Lond. . . .		8 11/16	—	—
VENEZ. 〃 . . .	4	—	—	—
Uitgestelde.	1 1/2	—	—	—

Zeer willige markt, inzonderheid in Spaansche.

LONDEN, heden.

Eng. geconsolid.	3	pCt.	89 1/8 à —
Spanje.	1 1/4	〃	20 1/2 à —
Mexico	3	〃	19 3/8 à —

PARIJS, heden.

Fransche certific.	4 1/2	pCt. fr.	—
〃 〃	3	〃	66.35
Spanje	3	〃	—
〃	1 1/4	〃	—

WEENEN, heden.

Metalliek	5	pCt.	73.5/8
Nationaal	5	〃	76 5/8
Wissel London		〃	10.53
Zilver		〃	12 1/2

Gedrukt bij G. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.